

GIUSEPPE BUCCELLATO, SDB:
DVAJA „PODOBNÍ“ SVÄTCI: DON BOSCO A VINCENT DE PAUL
Zvláštna duchovná blízkosť¹

„Okrem času, ktorý zasväcoval každoročnému utiahnutiu sa, vychádzal von takmer každý deň kvôli záležitostiam dobročinnej lásky, ktoré ho vytrhávali z jeho samoty. Keď sa vrátil domov, pomodlil sa breviár na kolenách a potom počúval svojich aj ľudí zvonku, ktorí si želali s ním rozprávať. Ak sa k týmto vážnym starostiam pridajú tie, ktoré mu pripravili rôzne domy jeho Kongregácie, starosti o Dcéry kresťanskej lásky a o rehoľnícky Navštívenia, o ktoré sa – kým žil – zvlášť staral, nebude sa vari môcť pripustiť, že jeho roky boli naplnené?“²

Duchovnú a aj „charakterovú“ blízkosť medzi donom Boscom a svätým Vincentom de Paul zdôraznil už v roku 1978 don Eugenio Valentini vo svojom článku *Dvaja podobní svätci: don Bosco a svätý Vincent de Paul*.³

Valentiniho štúdia sa začína analýzou zväzku dona Bosca *Kresťan vedený k čnosti a k zdvorilému správaniu podľa ducha svätého Vincenta de Paul*, prvýkrát publikovaného v Turíne v roku 1848. Predpokladom autora, nedokázateľným v striktnom zmysle slova, je, že na stránkach tejto knižky je možné rozpoznať duchovné, povahové a dokonca *fyzické* črty samotného dona Bosca.

„Čo sa týka jeho tela – píše don Bosco v prvom vydaní jeho životopisu – bol stredne vysokej, ale driečnej postavy, mal veľkú hlavu, široké čelo, živé oči, veľmi nežný pohľad, prísne držanie tela a do vienka daný vlúdny výzor, ale skrásnený čnosťou. V jeho spôsoboch a vystupovaní sa prejavovala úprimná jednoduchosť, ktorá predpovedá čestné srdce. Jeho povaha bola popudlivá a vznetlivá a jeho telesná konštrukcia veľmi robustná.“⁴

My sa posnažíme vyhnúť sa akémukoľvek násilnému kombinovaniu či predpojatosti, a namiesto toho necháme vyniknúť niektorým objektívnym kontaktným prvkom a niektorým zistiteľným „súvislostiam“; v každom prípade Valentiniho predpoklad je podmanivý a uveriteľný.

Don Francis Desramaut vo svojej knihe *Don Bosco en son temps [Don Bosco vo svojej dobe]* poznamenal: „Spiritualitu dona Bosca zvlášť poznačili traja svätí kňazi: František Saleský, svätý Filip Neri a Vincent de Paul; ale don Bosco venoval celú knihu iba Vincentovi de Paul.“⁵

Don Lemoyne píše: „Meno sv. Vincenta de Paul sa prostredníctvom Konferencií neskôr spojilo so založením mnohých útlukov dona Bosca v každej časti sveta.“⁶

¹ Ide o štvrtú kapitolu (zo šiestich) knihy G. Buccellata *Alle radici della spiritualità di San Giovanni Bosco [Pri koreňoch spirituality svätého Jána Bosca]* Libreria Editrice Vaticana, 2013, 91 – 110. Autor v knihe poukazuje na šiestich svätcov, ktorí najviac ovplyvnili zmýšľanie a konanie dona Bosca: Ignác z Loyoly, Filip Neri, František Saleský, Vincent de Paul, Alfonz Mária de Liguori, Jozef Cafasso.

² G. Bosco, *Il Cristiano guidato alla virtù ed alla civiltà secondo lo spirito di S. Vincenzo de' Paoli [Kresťan vedený k čnosti a k zdvorilému správaniu podľa ducha sv. Vincenta de Paul]*, Turín, 1848, 154.

³ E. Valentini, *Due santi simili. Don Bosco e San Vincenzo de' Paoli [Dvaja podobní svätci. Don Bosco a svätý Vincent de Paul]*, in *Palestra del Clero* 57 (1978) 22, 1474 – 1497.

⁴ G. Bosco, *Kresťan vedený k čnosti...*, cit., 14.

⁵ F. Desramaut, *Don Bosco en son temps (1815 – 1888) [Don Bosco vo svojej dobe]*, Turín 1996, 278.

⁶ *Memorie Biografiche* II, 162. Útulok v Janove San Pier d'Arena bol prvý, ktorý bol zasvätený sv. Vincentovi de Paul. Po ňom bude mnoho ďalších – v Taliansku a v misijných krajinách.

Kresťan vedený k čnosti a k zdvorilému správaniu (1848)

Celý názov diela dona Bosca, uverejneného prvýkrát anonymne v roku 1848, je *Kresťan vedený k čnosti a k zdvorilému správaniu podľa ducha svätého Vincenta de Paul. Dielo, ktoré môže poslúžiť k zasväteniu mesiaca júl na česť tohto svätca*. Ide o 288 strán malého formátu, ktorých úvod prezrádza úmysel autora, ktorý bol vo svojom tridsiatom treťom roku života:

„Boh, ktorý vzbudil Vincenta ako jasnú fakľu, aby šíril soľ čnosti a prinášal do katolíckej viery svetlo pravdy, Boh, ktorý sa rozhodol vybrať si spomedzi obyčajných ľudí úbohého muža, aby si ho vyvolil pre šľachetné činy, aby zmenil vzhľad Francúzska a zároveň Európy: ten Boh nech dá, aby sa u kňazov znovu zapálila tá istá dobročinná láska, tá istá horlivosť, aby sa neúnavne zasadili za spásu duší. Aby tak národy osvietené čnosťami tohto svätca, povzbudené a podnietené dobrým príkladom posvätných služobníkov, veľkými krokmi bežali po ceste, ktorá vedie človeka k pravému šťastiu: do neba.“⁷

Hlavným prameňom, ktorý náš don Bosco v širokej miere použil, je jeden text z roku 1780 od francúzskeho autora Andrého Josepha Ansarta, v taliančine prvýkrát publikovaný v Janove v roku 1840, s názvom *Duch sv. Vincenta de Paul*. Hoci text dona Bosca je zjavne závislý od tejto predlohy, napriek tomu predkladá zaujímavé originálne črty. Skôr ako si ich všimneme, zdá sa nám vhodné urobiť krátky úvod.

Don Bosco, duchovný autor

Úsilie dona Bosca vytvárať a šíriť *dobrá tlač* má určite svoj pôvod vo formácii, ktorú dostal v Cirkevnom konvikte v Turíne.

Medzi jeho dielami, okrem príručiek modlitby a poučovania o náboženstve a okrem rozprávania životopisov svätých, nachádzame aj spisy zábavné alebo divadelné, práce vedeckého charakteru, najmä z dejín, apologetické a náučné spisy, písomnosti a správy o dejinách Kongregácie.

Zdá sa nám, že všetku jeho literárnu činnosť spájajú dva prvky alebo dve konštanty. Prvou je *ústredné postavenie náboženstva*, čiže jediná motivácia, ktorá vytvára podklad pre každý jeho spis, „zasadiť sa všetkými prostriedkami, ktoré napovie horlivá láska, aby sa či už slovami, alebo písomne zabráňovalo bezbožnosti alebo heréze“.⁸ Dona Bosca k písaniu nepodnecovali literárne alebo umelecké úmysly, ale iba zámer šíriť posolstvo Cirkvi v každom spoločenskom prostredí. Druhou konštantou, ktorú možno v istom zmysle považovať za dôsledok tej prvej, sa nám zdá byť neustále úsilie zachovať si bezprostredný a populárny štýl; je to rozhodnutie, ktorému obetuje akúkoľvek kultúrnu alebo štylistickú požiadavku.

Don Bosco nikdy nepísal „traktáty“. On, ako výstižne hovorí don Caviglia, „učí činmi, aby vytvoril ďalšie“.⁹ A práve preto literárny druh, ktorý uprednostňuje, sú *životopisy*. Často používa *pramene*, ktoré sa niekedy nenamáha citovať, vzhľadom na „popularizačný“ charakter svojich spisov. Avšak v každom prípade kompilačný charakter niektorých spisov neumenšuje ich duchovnú hodnotu. Skutočnosť, že don Bosco hľadá pomoc u iného autora bez toho, že by ho citoval, môže byť na ujmu „historickosti“ spisu (podľa súčasných kritérií), ale neohrozuje presvedčenie nášho svätca o obsahu

⁷ G. Bosco, *Opere edite [Vydané diela]*. Zv. III (1847 – 1848), Rím 1976, 4 [218]. V hranatých zátvorkách strana vo *Vydaných dielach*.

⁸ Citát je prevzatý z prvého rukopisu stanov, z takzvaného „Ruovho rukopisu“.

⁹ A. Caviglia (vyd.), *Opere e scritti editi e inediti di Don Bosco. Nuovamente pubblicati e riveduti secondo le edizioni originali e manoscritti superstiti. A cura della Pia Società Salesiana [Vydané a nevydané diela a spisy dona Bosca. Nanovo publikované a zrevidované podľa pôvodných vydaní a podľa pozostalých rukopisov. Vydala Zbožná Saleziánska spoločnosť]*, IV, Turín 1965, XXXIX.

citácie. V každom prípade ten text pre nás napokon vyjadruje zmýšľanie dona Bosca, najmä ak nie je žiadneho „nesúladu“ s jeho duchovnou skúsenosťou ako s celkom a so zvyškom jeho literárnej produkcie.

Don Stella k tejto téme píše: „Nech už spisy dona Bosca zostavil ktokoľvek, či už on, alebo iní, či majú vety vytvorené alebo osvojené, majú nezanedbateľnú, ba povedali by sme podstatnú dôležitosť pre výskum osobnosti tohto svätca alebo jeho osudov, a sú spojené s používaním takého jazykového štýlu, ktorý – ako si on želal – ho staval do bezprostredného a úplného súladu s ľuďmi a s prostredím, v ktorom pôsobil.“¹⁰

Originálne črty diela dona Bosca *Kresťan vedený k čnostiam*

Prvý rozdiel, ktorý je možné zbadáť v porovnaní s dielom Ansarta, sú predovšetkým *adresáti* diela. V úvode sa predkladá nielen kňazom, ale „všetkým veriacim vzor kresťanského života“. Don Bosco ďalej píše: „Keďže tento svätec prešiel takmer všetkými nízkymi i vznešenými pomermi, nebolo čnosti, ktorú by v týchto rôznych stavoch nepraktizoval.“¹¹

Ďalšou originálnou črtou je výrazne „výchovný“ aspekt spisu. Samotná pôvodná štruktúra diela, rozdeleného na tridsať rozjímaní,¹² na každý deň mesiaca jedno, a návrh *duchovného ovocia* na konci každého z nich, je výzvou pre zaangažovanie čitateľa, podľa „populárnej“ schémy, ktorú on sám použil aj v iných prípadoch.¹³

Don Bosco napísal o Vincentovi de Paul a o jeho duchu pokánia a dobročinnnej lásky už vo svojich *Cirkevných dejinách* z roku 1845:

„Zaujatý starostlivosťou o otcovské stádo, aby konal veľké diela, úžasne odpovedal. Podnecovaný skutočným duchom dobročinnnej lásky nebolo preňho žiadneho druhu biedy, ku ktorému by nebol pribehol: veriaci utláčaní tureckým otroctvom, pohodené deti, zhýralí mladí ľudia, ohrozené slobodné dievčatá, opustené rehoľníčky, padnuté ženy, trestanci, pútnici, chorí, umelci neschopní pracovať, slabomyseľní a žobráci, všetci zakúšali účinky Vincentovej otcovskej lásky. S tým cieľom založil v Paríži Misiu svätého Lazára, ktorá sa rozšírila do všetkých strán sveta na obrovský osov celého kresťanstva. Založil aj Kongregáciu Dcéry kresťanskej lásky, ktorej prvým cieľom je pomoc chorým v nemocniciach. Tento naozaj obdivuhodný muž, významný zázrakmi a čnosťami, žiarivé zrkadlo Cirkvi, jas Francúzska, podpora misií v zahraničí, ako osemdesiatročný prešiel v roku 1660 do blaženého života.“¹⁴

¹⁰ P. Stella, *Don Bosco nella storia della religiosità cattolica [Don Bosco v dejinách katolíckej nábožnosti]*, I, cit., s. 246.

¹¹ Táto „multispoločenská“ črta musela zasiahnuť dona Bosca, ktorý v krátkych úvodných životopisných poznámkach nezabudol zdôrazniť, že „ako chlapec bol zamestnaný ako strážca stád“.

¹² Medzi charakteristickými *čnosťami* – pričom každej z nich zodpovedá denné rozjímanie – nachádzame napríklad dobročinnú lásku k žobrákom (3.), svätú lásku k Bohu (4.), jeho nežnosť (7.), pokoru (11.), umŕtvovanie (14.), trpezlivosť (16.), čistotu (19.), jeho duchovné obnovy (22.), jednoduchosť (23.), horlivosť za Božiu slávu a za spásu duší (28.).

¹³ Spomeňme napríklad *Šesť nediel' a novéna k sv. Alojzovi Gonzagovi* z roku 1845 alebo *Mesiace máj zasvätený najsv. Nepoškvrnenej Márii pre používanie pre ľud* z roku 1856.

¹⁴ G. Bosco, *Storia ecclesiastica ad uso delle scuole utile per ogni ceto di persone [Cirkevné dejiny pre používanie v školách, vhodné pre všetky vrstvy ľudí]*, Turín 1845, 328.

Duchovná blízkosť

Už sme v štúdiu dona Eugenia Valentiniho naznačili zvláštnu duchovnú blízkosť, ktorá spája zakladateľa saleziánov s týmto francúzskym svätcom. On dokonca tvrdí, že „keď don Bosco opisuje sv. Vincenta de Paul, opisuje seba samého“.¹⁵ Don Bosco píše:

„Deň začínal tým, že obetoval Bohu svoje myšlienky, svoje slová, svoje skutky v spojení so skutkami Ježiša Krista: následne si urobil rozjímanie, potom sám nahlas recitoval Litanie k Najsvätejšiemu menu Ježiš. Potom sa buď išiel vyspovedať (čo sa občas stávalo, pretože ako dosvedčil jeden z jeho direktorov, nemohol strpieť ani zdanie hriechu), alebo sa pripraviť na svätú omšu. Dá sa povedať, že v tejto veľkej činnosti slúžil za vzor aj tým najprecíznejším kňazom. Všetky slová vyslovoval tak vznešene a vrúcne, že sa dalo dobre vidieť, ako jeho srdce ladilo s jeho perami. Jeho skromnosť, tón, akým vyslovoval slová, ktoré kňazovi pripomínajú jeho vlastné poklesky a vlastnú dôstojnosť, radostný pokoj jeho tváre vtedy, keď sa obracal na ľud, aby mu ohlásil Pánov pokoj a požehnanie, jedným slovom všetko, čo bolo vidieť na jeho vonkajšom prejave, naozaj robilo dojem na tých, čo sú toho menej schopní. Zdalo sa, že vidno pri oltári anjela.“¹⁶

Sám don Lemoyne v *Životopisných pamätiach* napísal: „Podotýkame, že keďže mal don Bosco v povahe – rovnako ako sv. Vincent – sklon k popudlivosti, živosť ducha a náklonnosť k zlosti, napodobňoval ho vo vlúdnosti, aby si získaval srdcia ľudí.“¹⁷

Okrem toho, vzor Kongregácie, ktorú založil, musel pritiahnuť zvlášť dona Bosca, ktorý – ako svätý Vincent – cítil, že musí prispieť a odpovedať na naliehavé potreby sveta kongregáciou aktívneho života. Jeden z prvých životopiscov zakladateľa saleziánov, Francúz Albert du Boÿs, zdôrazňuje:

„Ak don Bosco – podľa príkladu svätého Vincenta de Paul – založil spoločnosť, ktorá bolo viac aktívna ako kontemplatívna, nie je to preto, že by on a jeho žiaci nebol pochopili vznešenosť synov svätého Bruna alebo dcér svätej Terézie a svätej Kláry, ale preto, že v tej chvíli najväčším, najnaliehavejším popudom bolo vytvoriť rehoľné komunity, ktoré by sa mohli zasvätiť dobru ľudstva a poskytovať viditeľné a hmatateľné služby ľudskej spoločnosti.“¹⁸

Mnohé svedectvá, najmä v súvislosti s jeho cestami do Francúzska, nám okrem toho obnovujú – takmer ako refrén – ľudskú a duchovnú skúsenosť dona Bosca ako skúsenosť nového sv. Vincenta de Paul. Napríklad francúzsky denník *La liberté* v máji 1883 píše: „V Paríži sa v náboženskom prostredí momentálne nehovorí o inom ako o donovi Boscovi, akosi talianskom sv. Vincentovi de Paul.“¹⁹

Motívy autora

Nie je nám známa konkrétna príležitosť, ktorá podnietila dona Bosca napísať toto dielo. Záujem zakladateľa saleziánov možno podnietila formácia, ktorú dostal v Konvikte, a vplyv dona Cafassa, ktorý bol neskôr jedným z prvých podporovateľov *Konferencií* sv. Vincenta v Turíne. Avšak je isté, že on prejavuje, ako zdôraznil don Braidó, „rovnako zaniietené prežívanie ducha dobročinnéj

¹⁵ E. Valentini, *Due santi simili [Dvaja podobní svätci]*, cit., 1482.

¹⁶ G. Bosco, *Il cristiano guidato alle virtù [Kresťan vedený k čnostiam]*, cit., 99.

¹⁷ Memorie Biografiche III, 381.

¹⁸ A du Boÿs, *Don Bosco et la pieuse Société des Salésiens [Don Bosco a zbožná Spoločnosť saleziánov]*, Paríž 1884, 311.

¹⁹ Úryvok je uvedený v Memorie Biografiche XVI, 114.

lásky a nežného a mierneho štýlu“, ktoré ho privedú aj k tomu, že pripojil sv. Vincenta de Paul k svojmu duchovnému vodcovi, sv. Františkovi Saleskému.²⁰ Don Bosco píše:

„Jeho srdce bolo vznešené, veľkorysé, nežné, štedré, súciteľné, vytrvalé v neočakávaných udalostiach, statočné, keď išlo jeho povinnosti: stále na pozore pred zvodmi pôct, vždy bol otvorený pre hlas biedy, kvôli čomu nikdy neprejavil chlad alebo nevraživosť. Naopak, zdá sa, že žil iba pre to, aby prinášal úľavu biednym a bol pomocou pre nešťastných. Táto добрôta srdca ho privádzala k nadväzovaniu priateľstva so všetkými, čo preukazovali pevnú lásku k čnosti. Avšak tak absolútne ovládal svoje vášne, že sotva bolo možné zbadať, že ich má. Bol nežným otcom, ale umierneným vo svojej nežnosti, rovnako mal na srdci všetkých synov svojej Kongregácie. A v jeho rodine, hoci početnej, nikdy nikto neprejavil žiarlivosť voči svojim bratom.“²¹

V roku 1832 v Turíne vznikol pod patronátom Vincenta de Paul a len niekoľko rokov od *Pinardiho kôlne Domček Prozreteľnosti* Giuseppeho Benedetta Cottolenga.

Don Bosco v roku 1876, dva roky po schválení *Pravidiel Spoločnosti sv. Františka Saleského* a rok pred druhým talianskym vydaním Stanov, opätovne vydal, s niekoľkými úpravami, knihu *Kresťan vedený k čnostiam*. Potom ich znova vydal v roku 1887.

Pri napísaní Stanov Spoločnosti don Bosco použil aj Stanovy *lazaristov* alebo *misijných kňazov*. Don Motto napísal: „Pri zostavení kapitol Stanov spoločnosti sv. Františka Saleského, ktoré sú predmetom nášho štúdia, don Bosco a ďalší zostavovatelia mali na pamäti zvlášť stanovy piatich rehoľných inštitútov: Misijných kňazov, Redemptoristov, Oblátov Panny Márie, Svetských kňazov škôl dobročinnnej lásky, Maristov (pozn. prekl.: Máriina Spoločnosť).“²²

V súvislosti s vydaním Stanov našej Spoločnosti, alebo presnejšie s ich rozšírením v talianskom jazyku, sa spája jedno pozoruhodné rozhodnutie zakladateľa saleziánov: K textu Stanov pripojil jeden list sv. Vincenta. Stojí zato pristaviť sa pri tomto rozhodnutí.

List Vincenta de Paul v Stanovách z roku 1877

V druhom talianskom vydaní Stanov z roku 1877 sa don Bosco na konci úvodu *Pre členov saleziánov* rozhodol pripojiť jeden list svätého Vincenta de Paul, ktorý zakladateľ *Misijnej kongregácie* napísal 15. januára 1650 pre svojich rehoľníkov.²³ Práve v roku 1877 bola pripravená aj dotlač druhého vydania knihy *Kresťan vedený k čnostiam*.²⁴

Don Bosco pravdepodobne v tomto zvláštnom okamihu duchovnej konsolidácie Kongregácie vytušil vo svätom Vincentovi de Paul, v jeho duchovnej skúsenosti a v Kongregácii, ktorú založil, zvláštny vzor, na ktorý bolo treba svojim rehoľníkom poukázať.

²⁰ Por. G. Bosco, *Il cristiano guidato alle virtù [Kresťan vedený k čnostiam]*, cit., 88.

²¹ G. Bosco, *Il cristiano guidato alle virtù [Kresťan vedený k čnostiam]*, cit., 15.

²² K týmto inštitútom musíme pridať aj inštitút Rosminiánov – podľa jednej poznámky, ktorú vo februári 1864 napísal sám don Bosco (por. E. Ceria, *Annali della Società Salesiana, Kronika Saleziánskej spoločnosti*, I, Turín 1941, 63 – 64.

²³ Zdá sa, že list Vincenta de Paul, pôvodne adresovaný pánovi Lambertovi, predstavenému v Richelieu v oblasti Loire, bol následne adresovaný predstaveným všetkých domov Kongregácie (por. A. Fiat, *Avvisi e conferenze spirituali di San Vincenzo de' Paoli ai membri della congregazione [Oznamy a duchovné prednášky svätého Vincenta de Paul členom Kongregácie]*, Turín 1898, 618.

²⁴ Por. P. Stella, *Gli scritti a stampa di San Giovanni Bosco [Vytlačené písomnosti svätého Jána Bosca]*, LAS, Rím 1977, 58.

List svätého Vincenta, ktorého témou je dôležitosť ranného rozjímania, bude naďalej približne tridsať rokov sprievodným listom Stanov *Spoločnosti sv. Františka Saleského*.²⁵

Vo vydaní z roku 1885 je premiestnený na koniec textu Stanov a je zaradený pred šesť ďalších listov svätého Alfonza, ktoré sa tu objavujú prvýkrát.

Kontext, v ktorom je tento dlhý list umiestnený, nám pomáha porozumieť, že je zámerom zakladateľa poukázať na *naliehavú potrebu*, o ktorej môžeme predpokladať, že je zameraná na predchádzanie alebo na nápravu niektorých neporiadkov v praktizovaní rozjímania: „Tým viac, že keďže neboli na modlitbe s ostatnými, prišli o výhody, ktoré prináša jej vykonávanie spoločne, a často sa v súkromí modlili málo alebo vôbec.“

Zdá sa, že za ústredné tvrdenie celého listu sa môže považovať toto: *Milosť povolania je spojená s modlitbou*.

Nie je naším bezprostredným zámerom analyzovať dôvod, prečo list svätého Vincenta po tridsiatich rokoch z nasledujúcich vydaní Stanov zmizol. Avšak ponúka dôležitý údaj na pochopenie zmýšľania zakladateľa v tejto zvláštny chvíli dejín Kongregácie.

Spoločnosť svätého Vincenta de Paul v Turíne²⁶

Spoločnosť svätého Vincenta de Paul, ktorú v roku 1833 založil v Paríži Antoine-Frédéric Ozanam,²⁷ sa v Taliansku objavila približne desať rokov po založení. V roku 1850 bola v Turíne založená prvá *Konferencia svätého Vincenta*. Don Stella nás informuje: „Jej prvými členmi boli praktizujúci katolíci, ktorí chodili do Cirkevného konviktu, ku Gualovi, Cafassovi a na duchovné cvičenia ku sv. Ignácovi sopra Lanzo... V lete 1854 sa členovia Konferencie svätého Vincenta vyznamenali v Turíne – ako aj inde – veľkodušnou pomocou chorým na choleru.“²⁸

Základnými črtami *Konferencií* sú už od ich počiatkov laickosť, hlboká úcta k autorite Cirkvi a synovské podriadenie sa jej, cieľ duchovne pozdvihovať a posväcovať svojich členov a chudobných, ktorým pomáhajú, jednoduchosť, priateľské a bratské vzťahy medzi spolubratmi, kolegiálnosť v rozhodnutiach, praktická, aktívna a priama forma dobročinnnej lásky a navštevovanie domov chudobných rodín, a to nie ako individuálna činnosť, ale solidárna činnosť skupiny.²⁹ Don Stella tiež píše:

„Členovia konferencie sv. Vincenta už od začiatku majú za cieľ zjednocovať svoje konanie s konaním tých, ktorí ... podporujú výchovu bežného ľudu, roľnícke školy, pomoc väzňom. Ich spiritualita dobročinnnej lásky sa inšpiruje zvlášť postavou Vincenta de Paul. Dobročinná láska ku všetkým, ktorú sprostredkujú a ktorú si osvojili, sa potom premieňa na trpezlivú neznosť, najmä voči chudobným a núdznym deťom z vydedených štvrtí. Jestvovali všetky

²⁵ List fakticky zmizol až v *dvojazyčnom* vydaní (s latinským textom v prednej časti) z roku 1907.

²⁶ V roku 2003 bola publikovaná zaujímavá štúdia o dejinách konferencií svätého Vincenta de Paul v Turíne: M. Ceste, *Testimoni della carità. Le conferenze di San Vincenzo a Torino. 150 anni di storia [Svedkovia dobročinnnej lásky. Konferencie svätého Vincenta v Turíne, 150 rokov dejín]*, Turín 2003.

²⁷ Antoine-Frédéric Ozanam sa narodil v Miláne 23. apríla 1813 ako piate zo štrnástich detí Antoina Ozanama a Márie Nantasovej. V sekularizovanom svete 19. storočia bol tento laik prorokom pre Cirkev svojej doby, ktorú miloval „s veľkou láskou a podriadenosťou“. V roku 1833 so skupinou siedmich priateľov v Paríži založil *Spoločnosť svätého Vincenta de Paul*. Zaumienili si, že budú „mať okrem týchto konferencií o dejinách stretnutia venované dobročinnnej láske, aby spájali činnosť so slovami a skutkami potvrdzovali vitalitu svojej viery“ (por. http://www.files-de-la-charite.org/it/st_frederic_ozanam.aspx).

²⁸ P. Stella, *Don Bosco nella storia della religiosità cattolica [Don Bosco v dejinách katolíckej nábožnosti]*, II, cit., 353.

²⁹ Por. <http://www.sanvincenzoitalia.it/origini/index-htm>.

predpoklady preto, aby sa vytvorilo prenikanie vplyvu medzi Konferenciou sv. Vincenta a Oratóriami pre opustenú mládež, ktoré existovali v Turíne.³⁰

Don Lemoyne v *Životopisných pamätiach sv. Jána Bosca* rozpráva:

„Don Bosco mal obrovský podiel na založení prvej konferencie, aj tých ďalších, ktoré rôznymi spôsobmi podporoval a napomáhal, najmä keď proti nim vznikol silný odpor. Medzi ním a dobročinnou Spoločnosťou existovali tie najdôvernejšie vzťahy, a dobrý kňaz zveroval pod jej patronát mladíkov, ktorí vyšli z väzenia, a ktorých predtým priviedol na dobrú cestu. Ba niektorí členovia Spoločnosti sv. Vincenta spolu s ním tvorili súčasť legálne vytvoreného patronátu, aby účinne dohliadali nad mladíkmi, prepustenými z väzenia na slobodu a vychovávali ich. Don Bosco im tiež odporúčal, aby mali otcovskú lásku voči deťom navštevovaných chudákov, a oni veľkodušne napomáhali zakladanie sviatočných oratórií, podporovali učenie katechizmu a školy... Don Bosco mnoho rokov chodieval pomáhať na veľké generálne zhromaždenie týchto konferencií, ktoré sa organizovalo v decembri vo veľmi slávnostnom štýle, buď v Kostole mučeníkov alebo v Kostole obchodníkov (Cappella dei Mercanti), a vždy si zobral slovo. Do hĺbky poznal ducha sv. Vincenta de Paul a uvádzal príklady z jeho života a vysvetľoval jeho zásady.“³¹

Keď sa don Bosco spolu so Silviom Pellicom a s Mons. Fransonim stal čestným členom prvej turínskej *Konferencie*, navždy si uchoval s touto Spoločnosťou veľmi úzke vzťahy.

Od prvého uvedenia *Konferencie* v Turíne neprešlo veľa rokov, keď don Bosco tiež jednu založil medzi chlapcami z oratória.³² Cieľom nebolo výlučne prichádzať na pomoc v situáciách núdze, ale aj pomáhať mladým rásť v zodpovednosti za nejakú *úlohu* – *odstraňovať biedy blížneho*. Don Lemoyne píše:

„Tí mladíci v počte približne dvadsať, mali každú nedeľu vždy dvaja a dvaja navštíviť jednu i viac chudobných rodín, ktoré im boli pridelené, priniesť nejakú almužnu, dať rodičom vhodné rady, najmä o kresťanskej výchove detí, pričom ich povzbudzovali, aby ich posielali na katechizmus a naliehali, aby prichádzali do oratória. Boli prijímaní s radosťou, pretože tieto návštevy – okrem úžitku, ktorý prinášali – sa uskutočňovali pravidelne, s dobročinnou láskou a s úctou, ako radil don Bosco. Z týchto návštev mali veľký úžitok aj dobročinní návštevníci, pretože spoznávali a učili sa milovať spôsoby, ako odstraňovať biedy blížneho, a keď sa potom dostali do života vo svete, mohli s veľkou ľahkosťou uviesť do chodu veľké Konferencie Spoločnosti svätého Vincenta, kde naďalej nachádzali prostriedky na posväcovanie sa a dobrých priateľov, hoci aj vyššieho stavu, ako bol ten ich.“³³

Podobné združenie vzniklo v týchto rokoch aj v Oratóriu sv. Alojza v Porta Nuova. V roku 1855 jedna brožúra *Katolíckeho čítania (Letture Cattoliche)* ponúkla pravidlá *Spoločnosti sv. Vincenta de Paul pre mladých remeselníkov, živnostníkov a predavačov*.

Tento vzťah zostal stále vo výchovnom diele dona Bosca, aj keď okolo šesťdesiatych rokov okolnosť *internátov* urobila „externú“ charitatívnu činnosť v mestských štvrtiach ťažšou, zatiaľ čo

³⁰ P. Stella, *Don Bosco nella storia della religiosità cattolica [Don Bosco v dejinách katolíckej nábožnosti]*, II, cit., 354 – 355.

³¹ Memorie Biografiche IV, 69.

³² Ide o *združenie*; to je aktualizovaný význam slova *konferencia*. Neskôr sa stali jej členmi niektorí kňazi ako don Rua, don Barberis, don Bongiovanni, don Anfossi (por. Memorie Biografiche V, 471).

³³ Memorie Biografiche V, 472.

napomohla medzi mladíkmi rozvoj iných štyroch *družín* (Nepoškvrnenej, sv. Jozefa, sv. Alojza a Najsv. sviatosti).³⁴

³⁴ Por. P. Stella, *Don Bosco nella storia della religiosità cattolica [Don Bosco v dejinách katolíckej nábožnosti]*, II, cit., 356.

List svätého Vincenta, pripojený k Stanovám počnúc rokom 1877

Pamiatka na tento list svätého Vincenta de Paul, pripojený v roku 1877 k druhému talianskemu vydaniu Pravidiel alebo Stanov Spoločnosti sv. Františka Saleského, prakticky zmizla z pamäte Kongregácie, napriek tomu, že zoslal pripojený k Stanovám saleziánov po celý život zakladateľa a potom ešte približne tridsať rokov.

Z výslovnej vôle dona Bosca bol umiestnený na „strategickom“ mieste, práve v strede knižky Pravidiel, medzi úvodom Pre členov saleziánov a samotným textom Pravidiel. „Nech sa dá za úvod a pred text Pravidiel“, píše vlastnoručne don Bosco na kópiu, ktorú v rukopise pripravil do tlače don Barberis. Malý úvod, ktorý predtým vlastnoručne napísal don Barberis, sa vyškrtol a názov, ktorý tam dal pôvodne, O vstávaní všetkých v tú istú rannú hodinu, nahradil sám don Bosco názvom List sv. Vincenta de Paul, adresovaný jeho rehoľníkom o vstávaní všetkých v tú istú rannú hodinu, ktorý bol potom vytlačený. Don Bosco urobil v texte dlhého listu, ktorý odpísal don Barberis, niekoľko ďalších úprav, väčšinou štylistických.

Vo vydaní Stanov z roku 1903 listu predchádzal úvod, ktorý objasňuje zámer zakladateľa: „Keďže tak veľmi potrebujeme dobre sa zjednotiť vo chvíli vstávania, ktoré majú všetci uskutočňovať v tom istom čase a v správny čas, aby sme dodržiavali spoločné Pravidlá a tiež aby sme vždy všetci načas prišli na rozjímanie, ktoré sa má robiť spoločne ráno pred omšou, don Bosco chcel, aby bol v druhom vydaní našich Pravidiel vytlačený tento list sv. Vincenta de Paul, ktorý tak silno a s takými premyslenými dôvodmi kladie na srdce túto prax, so zámerom, aby sme dôvody sv. Vincenta, uvedené pre jeho lazaristov, prijali ako keby ich on sám povedal nám saleziánom. Snažme sa teda aj my vyťažiť z neho ten úžitok, ktorý si od toho sľuboval don Bosco (Pravidlá alebo Stanovy Spoločnosti sv. Františka Saleského. Podľa schvaľovacieho dekrétu z 3. apríla 1874, Turín 1903, 140).

Don Bosco sa neodvoláva na autoritu niektorého mystika, ale apoštola dobročinnnej lásky, aby svojim saleziánom silno zdôraznil dôležitosť ranného rozjímania. Toto rozhodnutie je určite prekvapivé a zvyšuje objektívnu hodnotu návodov, ktoré list obsahuje.

List sv. Vincenta de Paul

adresovaný jeho rehoľníkom o vstávaní všetkých v tú istú hodinu

15. januára 1650

Vy viete, že všetky veci tohto sveta podliehajú zmenám; že samotný človek nie je nikdy v tom istom stave, že Pán Boh neraz pripustí úpadok aj v tých najsvätejších Spoločnostiach. Tak sa stalo v niektorých našich domoch, ako sme si pred časom všimli pri uskutočnených návštevách-vizitáciách, hoci sme od začiatku nepoznali ich zdroj. Na jeho odhalenie bolo treba z našej strany trochu trpezlivosti a pozornosti. Napokon nám Pán Boh ukázal, že tento zlý následok vytvorila voľnosť niektorých pri odpočinku viac, ako dovoľujú Pravidlá. Tým viac, že keďže neboli na modlitbe s ostatnými, prišli o výhody, ktoré prináša jej vykonávanie spoločne, a často sa v súkromí modlili málo alebo vôbec. Tu malo svoj pôvod to, že keďže tieto osoby boli menej pozorné nad sebou samými, ich konanie bolo mdlejšie a komunita bola nejednotná vo svojich praktikách.

Kvôli náprave tohto neporiadku treba odstrániť príčinu a za tým účelom odporúčať presnosť pri vstávaní a nariadiť, aby sa táto dodržiavala. Preto nech sa zakaždým trochu veci zmenia, tým, že si viac obľúbite Pravidlá a každý zvlášť nech bdie nad svojím duchovným dobrom. To nám dalo námet urobiť našu prvú prednášku v tomto novom roku o tejto prvej činnosti dňa, aby sme sa stále viac upevňovali v odhodlaní vstávať všetci nevyhnutne o štvrtej hodine. Keďže mi šťastné výsledky tejto

vernosti, i nepríjemnosti, ktoré pochádzajú z opaku, poslúžili ako námet na prednášku, uvažoval som, že ich pre vás do nej zahrniem. Pripojil som námietky a odpovede, ktoré je možné dať, aj prostriedky, ktorými si človek môže poslúžiť, aby ste ich dali spoznať vo vašej komunite s cieľom udržať ju v tom istom praktizovaní, alebo zaviesť ho do nej, ak v nej nie je, aby tak umožnilo komunite mať účasť na tom istom dobre.

Prvá výhoda, ktorá prichádza zo vstávania vo chvíli, keď počuť budík, je, že sa plnia rehoľné pravidlá, a teda Božia vôľa. Po druhé: Keďže poslušnosť uskutočnená v túto hodinu je Pánovi tým milšia, čím je pohotovejšia, ona priťahuje jeho požehnanie aj na iné činnosti dňa, ako bolo vidno v pohotovosti Samuela, ktorý tým, že vstal trikrát za jednu noc, dostal pochvalu od neba i od zeme a Boh mu bol veľmi naklonený. Po tretie: Prvá z dobrých činností si zasluhuje najväčšiu úctu. Teda keďže všetka úcta prináleží Bohu, je rozumné darovať mu túto činnosť: ak mu ju odprieme, dáme prvú časť diablu a dávame mu prednosť pred Bohom. Tam je príčina, že ten lev ručí ráno okolo postele, aby vám vyrval túto činnosť, aby – keď nemôže mať od nás inú vec počas dňa – sa mohol chvastať tým, že získal túto prvú činnosť. Po štvrté: Človek si osvojuje zvyk, keď si naň privyká v správnu hodinu. Tento zvyk spôsobuje, že zakrátko je človek pripravený prebudiť sa, a slúži aj ako hodiny tam, kde ich človek nemá; a človek už neprežíva utrpenie pri vyskočení z postele. Naproti tomu, prirodzenosť využíva úľavy, ktoré sa povolia a človek jeden deň odpočíva a zajtra si bude pýtať tú istú úľavu, a bude si ju pýtať, až kým sa mu celkom nevezme nádej na ňu. Po piate: Ak sa náš Pán z neba znížil do tohto života do stavu takej chudoby, že si nemal ani kde skloniť hlavu, o koľko viac musíme my opustiť posteľ, aby sme išli za ním? Po šieste: Umiernený spánok slúži pre pohodu tela i ducha, a kto spáva dlho, stáva sa zženštilým. Aj pokušenia prepadávajú v tomto čase. Po siedme: Ak je život človeka príliš krátky na to, aby dôstojne slúžil Pánu Bohu a aby odčinil zle využitú noc, je poľutovaniahodné chcieť ešte skrátiť tú trochu času, ktorú na to máme. Obchodník vstáva skoro ráno, aby sa stal bohatým, každý okamih mu je vzácny. Lupiči robia to isté a trávajú noci, aby prekvapovali cestujúcich: a my sa máme snažiť menej o dobro, ako sa oni snažia o zlo? Svetskí ľudia sa navštevujú už od rána, a bývajú veľmi úslužní, keď vstáva nejaká veľká osobnosť. Ó, Bože, aká hanba, ak kvôli lenivosti stratíme hodinu určenú na rozhovor s Pánom pánov, s našou oporou a naším všetkým! Po ôsme: Keď je človek prítomný na modlitbe a pravidelne rozjíma, má účasť na požehnaní nášho Pána, ktorý s nami hojne komunikuje, keďže – ako hovorí – on je medzi tými, ktorí sú zhromaždení v jeho mene. Ráno je najvhodnejší čas pre túto činnosť, je najpokojnejší z celého dňa. Aj starodávni mnísi a svätci, napríklad Dávid, ho využívali na modlitbu a na rozjímanie. Izraeliti museli ráno vstávať zberať mannu. A my, čo sme bez milosti a bez čnosti, prečo nespravíme to isté, aby sme ich získali? Nerozdeľuje Pán Boh svoje milosti v každom čase?

Zaiste, potom, ako nám dal milosť, že sme vstali všetci naraz, my vidíme tu vnútri väčšiu presnosť, väčšiu sústredenosť a väčšiu miernosť. A to nám dáva nádej, že pokiaľ bude trvať tento pekný poriadok, čnosť bude každou hodinou rásť a každý sa veľmi upevní vo svojom povolaní. Zanedbávanie spôsobilo, že odišli mnohí, ktorí tým, že nemohli spať podľa svojej chuti, nemohli si zamilovať svoj stav. Ako pomôcť, aby sa človek išiel rád modliť, keď vstáva len s ťažkým srdcom? Ako môže rád rozjímať, keď je v kostole len polovičato a zo slušnosti? Naopak, tí čo milujú ranné vstávanie, obyčajne vytrvávajú, neochabujú a robia veľmi rýchly pokrok. Milosť povolania je spojená s modlitbou a milosť modlitby je spojená s milosťou vstávania. Ak sme verní tejto prvej činnosti, ak sme spoločne pred naším Pánom a spoločne pred ním predstupujeme, ako robili prví kresťania, on sa zasa dá nám, osvetlí nás svojím svetlom a on sám urobí v nás a za nás dobro, ktoré sme záväzne sľúbili konať v jeho Cirkvi, a napokon nám dá milosť dosiahnuť taký stupeň dokonalosti, ktorý si od nás želá, aby sme ho raz mohli naplno vlastniť vo večnosti. Takže vidíte, aké je dôležité, aby komunita vstávala presne o štvrtej hodine, pretože modlitba získava svoju hodnotu z tohto prvého

skutku, a ďalšie činnosti majú len takú cenu, akú im dá modlitba. Dobre to vedel ten, kto zvykol hovorievať, že zo svojej modlitby odhadoval, aká bude ostatná časť jeho dňa.

Ale ak sa slabosť niektorých nepoddá bez námietok (keďže nikdy nie je bez výhovoriek), predpokladám, že mi niekto povie, že pravidlo vstávania nemá zaväzovať rovnako osoby s chatrnou telesnou konštrukciou ako tie, čo sú silnejšie, a že slabšie osoby potrebujú dlhší oddych ako iní. Na to namietam názorom lekárov, ktorí všetci tvrdia, že pre také osoby je dostatočných sedem hodín odpočinku, a príkladom všetkých rádov Cirkvi, ktoré vymedzili odpočinok na sedem hodín. Žiaden rád ho nemá viac, sú také rády, ktoré ho nemajú ani toľko, a väčšina ho má prerušený, pretože vstávajú jeden alebo dva razy na spoločnú modlitbu. A našu zbabelosť odsudzujú práve Máriine dcéry (s výnimkou tých, čo sú na ošetrovni); aj keď sú slabé a vychovávané jemne, napriek tomu nemajú väčšie privilégium. Ale neodpočívajú občas dlhšie ako je bežné? Nie, nikdy som to nemal v úmysle povedať. Ďalší mi povie: Pane, musí človek vstávať, keď sa necíti dobre? Ja som mal veľké bolesti hlavy, bolesť zubov, záchvat horúčky, ktoré mi takmer celú noc bránili spať! Áno, môj drahý priateľ, treba vstávať, ak nie ste na ošetrovni, alebo ak nemáte príkaz zostať dlhšie v posteli. Pretože ak vás nevytiahlo sedem hodín odpočinku, jedna alebo dve, ktoré si uchmatnete z vlastnej vôle, vás neuzdravia. Ale aj keby ste skutočne neboli oddýchnutý, východiskom je, aby ste za to vzdali Bohu chválu ako ostatní, a potom predostreli svoju potrebu predstavenému, inak budeme na začiatku, keďže mnohí často cítia nejakú nevoľnosť, a ďalší by mohli predstierať, že ju majú, aby sa mohli pohladať, a tak by sme boli v neustálej príležitosti na neporiadok. Ak sa nedalo spať jednu noc, prirodzenosť si to v ďalšiu bude dobre vedieť dohnať. – Tu mi niekto namietne: Pane, máte v úmysle zobrať tento odpočinok tým, čo prichádzajú z nejakej cesty? Ráno hej. A ak predstavený usúdi, že únava je taká, že potrebuje viac ako sedem hodín spánku, umožní mu večer ľahnúť si skôr než si ľahnú ostatní. – Ale ak prídu príliš neskoro alebo príliš unavení? V takom prípade nebude zle nechať ich odpočinúť ráno, pretože potreba v tejto veci je norma. – Ako vstávať každý deň o štvrtéj! A zvyk odpočinúť si raz za týždeň alebo aspoň každých pätnásť dní, aby sa človek trochu zotavil! Toto je dosť obťažné a môžeme z toho ochorieť! – To je reč lásky k sebe samému a tu je moja odpoveď. Naše Pravidlá a zvyk chcú, aby sme všetci vstávali v tom istom čase. Ak v tejto veci bolo uvoľnenie, bolo to len nakrátko a iba v niektorom dome, v dôsledku nedodržiavania zo strany jednotlivcov a vďaka tolerancii zo strany predstavených. A zatiaľ v ďalších domoch prax vstávania sa stále verne dodržiavala; preto tieto domy boli neustále požehnávané. Uvažovať, že budem chorým, aby som mohol prerušiť túto presnosť, je fantazírovanie a skúsenosť ukazuje presný opak. Potom, ako všetci vstanú, nemáme tu žiadneho chorého, ktorý by tu nebol už predtým, a nemáme takého ani inde. Ale my dobre vieme, a aj lekári to hovoria, že príliš veľa spánku škodí ľahostajným a vysileným. Ak sa napokon namieta, že môže existovať nejaká záležitosť, ktorá niekomu zabráni ľahnúť si o deviatej hodine, ba aj o desiatej, a že je odôvodnené, aby si ráno dohnal odpočinok zameškaný z večera, ja odpovedám, že sa treba vyhýbať, nakoľko je to možné, akejkol'vek prekážke utiahnuť sa v stanovenú hodinu. A ak sa to nedá, je to taký zriedkavý prípad, že strata jednej alebo dvoch hodín spánku sa nemá hodnotiť v porovnaní s pohoršením, ktoré človek spôsobí tým, že bude v posteli, keď ostatní sú na modlitbách. Azda sa mýlim, že som sa tak obšírne vyjadril, aby som ukázal dôležitosť a užitočnosť vstávania, zatiaľ čo vaša rodina je jednou z najhorlivejších a najporiadnejších z celej Spoločnosti? Ak je to tak, mojím plánom nie je nič iné, ako presvedčiť ju k jemnej vďačnosti za vernosť, ktorú jej Pán Boh prejavuje. Ale ak upadla do chyby, proti ktorej bojujeme, zdá sa mi, že mám pravdu, keď ju vyzývam, aby vstala a modlila sa, ako robím, aby som vám pomohol.

Tu sú na to v krátkosti prostriedky pre vás i pre ňu. Vlastnými prostriedkami sú: 1. Presvedčiť sám seba, že presnosť vo vstávaní je jednou z najdôležitejších záležitostí Spoločnosti. 2. Dať sa Bohu večer, keď si líhame, a prosiť ho o silu premôcť sa ráno bez meškania a naliehavo prosiť za tým účelom na kolenách o ochranu najsv. Pannu modlitbou *Zdravas, Mária*, a odporúčať sa svojmu

anjelovi strážcovi. Mnohí mali veľký úspech s touto praxou. 3. Predstaviť si, že zvonec je Boží hlas, a vo chvíli, keď ho počuť, vyskočiť z postele, prežehnať sa, vrhnúť sa na zem a pobožkať ju, pokloniť sa Pánu Bohu spoločne s ostatnými členmi komunity, ktorá sa mu klania v tej istej chvíli. A keď to človek poruší, uložiť si nejaké pokánie. Boli takí, čo si sami uložili disciplínu na taký čas, koľko ho predtým stratili zápasením s poduškou. Napokon posledný prostriedok pre každého osobitne je nikdy neupustiť od tejto presnosti: pretože čím viac sa s ňou otáľa, tým viac sa stávame neschopnými uskutočňovať ju. [...] Presnosť pri vstávaní sa považovala za takú krásnu a užitočnú, že sa usúdilo, že tí, čo v nej neboli verní, nemali byť zamestnávaní v úradoch Spoločnosti: keďže ich príklad by dosť rýchlo nasledovalo také uvoľnenie a boli by nespôsobní a pre seba by brali to, čo by boli povinní odmietnuť druhým. Nech nám Boh odpustí naše minulé previnenia a dá nám milosť napraviť ich tak, aby sme boli ako tí blahoslavení sluhovia, ktorých pán pri svojom príchode nájde bdieť. Veru, hovorím vám – hovorí náš Pán – že ich posadí k sebe za stôl a bude ich obsluhovať. A ak príde počas druhej alebo tretej nočnej stráže, a tak ich nájde, blahoslavení sú tí sluhovia! Veru, hovorím vám, ustanoví ich za správcov celého svojho majetku.

Preklad: Stanislav Veselský

Jazyková úprava: Michaela Veselská

Publikované s láskavým dovolením autora.